

Läkemedel i källsorterade avloppsfraktioner

Eskilstuna 2019

1

Upplägg

- Allmänt om källsorterat
- Exempel på halter i två fraktioner
- Behandlingsmetoder
- Läkemedel i marken
- Exempel från rapport

2 RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfraktioner

2

Fokus: RISE rapporter

”Läkemedel i källsorterade avloppsfraktioner – en kunskapssammanställning”

Englund m.fl., 2019 (RISE Rapport 2019:22)

Finansiär: Havs- och vattenmyndigheten

Vad?

- litteraturstudie

”Läkemedel i källsorterat klosettwater och latrin – behandling och risker”

Levén L. m.fl., 2016 (JTI-rapport 2016, Kretslopp & Avfall nr 54)

Finansiär: Havs- och vattenmyndigheten

Projektpartners: JTI (RISE Jordbruk och livsmedel), SLU, SP Process Development (SPPD)

Vad?

- Provtagning av latrin och klosettavloppsvatten
- Simulering av gödsling med klosettavloppsvatten

3

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfraktioner

3

Källsorterande avlopp

Fraktioner från toaletter som inte blandats med BDT-vatten:

- Klosettwater = urin, fekalier, toalettpapper och spolwater
- Latrin = fekalier, urin och toalettpapper
- Urin = urin

Källsorterade avloppsfraktioner kan:

- Bidra till kretslopp
- Vara ett attraktivt växtnäringsämne
- Hindra läkemedel från att hamna i akvatiska miljöer

4

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfraktioner

4

Men...

- Vilka halter läkemedel hittas i fraktionerna?
- Vad händer under olika behandlingar?
- Vad händer i marken vid spridning?

RI
SE

5

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

5

Exempel på vad hittar vi mest av

Urin

- Tettenborn m.fl. 2007 → **Ibuprofen** och Bezafibrat
- Bischel m.fl. 2015 → Diklofenak, Sulfametoxazol, Trimetrprim.

Klosettwater

- Leven m.fl. 2016 → **Ibuprofen**, Naproxen, **Metoprolol**, Losartan, Valsartan, Furosemid och Hydroklortiazid
- De Graaff m.fl. 2011 → **Paracetamol**, **Metoprolol** och **Ibuprofen**
- Butkovskiy m.fl. 2015 → **Paracetamol**, Antidiabetika metformin, metaboliten Guanylurea

Men, man hittar bara det man letar efter...

6

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

RI
SE

6

Behandlingsmetoder urin

- Ozon
- Elektrodialys
- Nanofiltrering
- Lagring
- UV-ljus
- Ånga

7 RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

7

Behandlingsmetoder klosettwater

- Våtkompostering
- Lagring
- UASB-behandling

8 RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

8

Behandlingsmetoder latrin

- Rötning

9

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

9

Sammanfattning behandling

- Ozon och UV-ljus ger bäst reduktion överlag
- Flest tester är gjord på urin
- Endast ett fåtal läkemedel har testats för flera metoder
- Reduktion styrs av både metod och läkemedlets egenskaper

10

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

RISE

10

Vad händer i marken?

- Beror på många olika faktorer bl.a.:
  - Typ av läkemedel – olika egenskaper
  - Olika jordarter – olika pH
  - Mikroorganismer i marken – vilka och hur många?
- Beräkningar av hur läkemedel beter sig i marken verkar ofta baseras på modeller för bl.a. miljögifter

11

Exempel: Studie i Sverige

- Före behandling
  - Latrin och klosettavloppsvatten upp till hundra gånger högre koncentration av läkemedel än det avloppsvatten som kommer in till kommunala reningsverk
  - Största delen läkemedel i vätskefasen (för vissa: andelen i fast fas betydande)
- Efter behandling
  - De flesta läkemedel påverkades ej av rötning (latrin)
  - Våtkompostering + ureahygenisering minskade läkemedelsresterna procentuellt mer än vid rötning av latrin eller vid behandling i ARV
- Större procentuell reduktion men ändå upp till 20 ggr högre halter än i slam
  - Inte samma strategier vid spridning
  - Beror på typ av läkemedel

12

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

Leven m.fl. 2016

”Läkemedel i källsorterat klosettavloppsvatten och latrin – behandling och risker”

Klosettavloppsvatten = kvävegödselmedel

Slam = fosforgödselmedel

Läkemedelshalter vid spridning är likvärdig

RI.
SE

12

Exempel: Studie i Sverige

- En modell – osäkerheter!
- Modellberäkningar tyder på att huvuddelen av läkemedlen till allra största delen bryts ner inom ett år.
- Det förekommer en viss ackumulering i marken
- Jämfördes med genomsnittlig dagligt intag på morötter och vete → 21 000 års konsumtion för att nå minsta terapeutiska dygnsdos

13 RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

Forts. "Läkemedel i källsorterat klosettavloppsvatten och latrin – behandling och risker"

Simulering av
upptag av läkemedel
i morötter

RISE

13

Sammanfattning

- Vad man hittar beror på vad man söker
- Halterna varierar
- Studier gjorda med olika metoder och förutsättningar
  - svårt att jämföra
- Hur nedbrytning i marken sker beror på många olika faktorer. Samma gäller för upptag i grödor

14 — krävs bättre kunskap
RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

"En fördel med källsorterade avloppssystem är att man får bättre kontroll över läkemedelsflöden, och man kan därmed undvika onödig exponering för dessa miljöfarliga substanser."

RISE

14

Vad gör vi nu?

15

RISE — Läkemedel i källsorterade avloppsfractioner

15

Tack!

Maja Englund

Maja.Englund@ri.se
010 516 69 30

RISE – Research Institutes of Sweden AB · 010-516 50 00 · info@ri.se · ri.se
Besöksadress: Lindholmspiren 7 A, 417 56 Göteborg · Postadress: Box 857, 501 15 Borås

16